

การพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐาน

เกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ

The Development of Process to Production Marigold to Agriculture Standard of Organic Farmers in Chaiyaphum Province

อินทราภรณ์ มงคลขจรกิติ¹,

อรรถ อภินันท์ธีระศักดิ์² และ ประมุข ศรีชัยวงษ์³

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Inthuraporn Mongkolakajornkitti¹,

Aut Apinontteerasakda² and Pramuk Srichaiwong³

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Inthuraporn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ 2) ให้ความรู้กระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อตั้งศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ กลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอหนองบัวระเหว รวม 3 กลุ่ม ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานและความเข้าใจของกลุ่มเกษตรกร 2) แบบสัมภาษณ์ 3) การศึกษาดูงาน 4) การอบรมเชิงปฏิบัติการ 5) แบบประเมินความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการฝึกอบรมการวิเคราะห์ ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน โดยใช้สถิติพื้นฐาน (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ใช้การ

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

Received: January 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

วิเคราะห์เนื้อหาและความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการฝึกอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ สถานที่ตั้งกลุ่มเครือข่ายแต่ละอำเภอ 3 กลุ่ม คือ อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอกอนสวรรค์ สามารถจำแนกข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองและสามารถจำแนกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตามความพร้อมของการผลิตแบบอินทรีย์ ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตแบบอินทรีย์เต็มรูปแบบ 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยน และ 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สนใจปลูกแบบเกษตรอินทรีย์

2. การให้ความรู้กระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิและการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์สู่ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจแบบยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพึงพอใจต่อโครงการเฉลี่ยในทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก (4.38 คิดเป็นร้อยละ 87.41)

3. เกิดศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 ศูนย์ ในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 3 ศูนย์ แต่ส่วนใหญ่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน 1-2 ปี จึงยังไม่ได้รับตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วมแต่เมื่อผ่านระยะดังกล่าวแล้วคาดว่าจะในโอกาสต่อไปจะมีการตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (PGS)

คำสำคัญ: กระบวนการผลิตดาวเรือง; มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ

Abstract

The purpose of the research were 1) to develop a group of marigold farmers to access organic farmers' standards. 2) Provide knowledge of the production process of marigolds producers. 3) to set up a learning center and demonstration of organic marigold production in Chaiyaphum Province. The sample is derived with a specific selection method. The instruments used in the research were 1) a questionnaire of basic information farmers groups, 2) Interviewing 3) Study visit 4) workshop and documentation 5) Satisfaction assessment form. Data analysis uses the mean and standard deviation of the

scores. Basic statistics (standard deviation), The analysis of the content and the satisfaction of the farmers on the training of data analysis using basic statistics and in-depth interviews and group discussions with content analysis.

The research found that

1. The effect of the development a network of organic farming enterprises for organic way of Chaiyaphum. The locations for setting up a network of organic farming enterprises in Chaiyaphum. They were divided into 3 districts as Muang District, Phu Khieo and Khon Sawan District.

2. Training and demonstration of marigold producers to standardize organic farming of Chaiyaphum farmers and transfer technology from organic farming to sustainable economic products of marigold producers to enter organic standards. The participants were satisfied with the project average at all levels (4.38 or 87.41%).

3. Have a learning center and demonstration of organic marigold production Chaiyaphum Province, 3 centers in each district, 1 district, 3 centers, but most of the Chaiyaphum organic farming group are in the 1-2 year transition period and therefore has not received inspection and certification in accordance with participatory standards But when passing the said phase, it is expected that the next opportunity will be examined and certified in accordance with participatory standards (PGS)

Keywords: Marigold production process; Organic standards of farmers
Chaiyaphum Province

บทนำ

แนวโน้มการค้าเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว สอดรับกับกระแสความตื่นตัวเรื่องสุขภาพอนามัย และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระตุ้นให้ผู้คนหันมาเลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพมากขึ้น ส่งผลให้พื้นที่เกษตรอินทรีย์ขยายตัวตามไปด้วย ดังรายงานผลการสำรวจของสถาบันวิจัยเกษตรกรรมอินทรีย์ (FiBL) และสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ดังนั้นคนที่รักสุขภาพจึงหันมาบริโภคอาหารปลอดภัยมากขึ้น โดยเฉพาะอาหารในกลุ่มเกษตรอินทรีย์ คือระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมรักษาสมดุลของธรรมชาติหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ ทั้งปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมน และนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย (ThaiOrganic Agriculture Foundation (MGR), 2016 : 1) จากรายงานการสำรวจขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2556 พบว่าประเทศไทยมีเนื้อที่ทำการเกษตร อันดับ

ที่ 48 ของโลก แต่ใช้ยาฆ่าแมลงเป็นอันดับ 5 ของโลก ใช้ยาฆ่าหญ้าเป็นอันดับ 4 ของโลกใช้ฮอร์โมนเป็นอันดับ 4 ของโลก และประเทศไทยยังนำเข้าสารเคมีสังเคราะห์ทางการเกษตรเป็นเงินสามหมื่นล้านบาทต่อปี เกษตรต้องมีปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ในการเพาะปลูก ทำให้เกิดการลงทุนสูงและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ราคาผลผลิตในรอบปีปีไม่ได้สูงขึ้นตามสัดส่วนของต้นทุนที่สูงขึ้นนั้นมิให้เกษตรกรขาดทุนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ดังนั้นหากเกษตรกรปรับเปลี่ยนแนวการทำเกษตรมาเป็นเกษตรอินทรีย์จะแก้ไขปัญหาที่มีมานานให้หมดไปได้ดาวเรือง เป็นไม้ดอกที่คนไทยนิยมปลูกมาก เนื่องจากปลูกง่าย ต้นโตเร็ว ดอกดก และแข็งแรง ไม่ค่อยมีโรคหรือแมลงรบกวน มีหลายสี รูปทรงดอกสวยงามสีสดใสบานทนนาน ให้ดอกในเวลาสั้น คือ 60-70 วัน หลังปลูก ดังนั้นในการปลูกดาวเรืองสามารถกำหนดเวลาการออกดอกให้ตรงกับเทศกาลสำคัญได้ ปลูกได้ตลอดปี มีแหล่งปลูกที่สำคัญคือ จังหวัดพะเยา ลำปาง กรุงเทพฯ ชัยภูมิขอนแก่น นครราชสีมาและอุดรธานี ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกดาวเรืองประมาณ 4,000 ไร่ ซึ่ง ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงทำให้ขาดตลาดในช่วงเทศกาล เช่น ลอยกระทง เข้าพรรษา ออกพรรษาและเทศกาลเลือกตั้ง จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่ปลูกดาวเรืองเพื่อตัดดอกในหลายอำเภอ เช่น อำเภอเมือง อำเภอหนองบัวแดง อำเภอกอนสาร อำเภอภูเขียว อำเภอหนองบัวระเหว ฯลฯ แต่จากผลการศึกษาโดยภาพรวมพบว่า เกษตรกรมีการใช้สารเคมี และฮอร์โมนในการเพาะปลูกทำให้เกิดการลงทุนสูงและเพิ่มปริมาณอย่างต่อเนื่อง เกิดปัญหาทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เป็นเพราะ 1) เกษตรกรเคยชินกับการใช้สารพิษ 2) เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตพืชผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ และช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 3) ขาดเทคโนโลยีการผลิตดอกดาวเรืองที่มีประสิทธิภาพ 4) สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม 5) ปัญหาจากศัตรูพืชเนื่องจากการปลูกในพื้นที่ซ้ำซ้อน 6) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อยทำให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตให้ต่อเนื่องได้ (Inturaporn Mongkhonkhajornkitti, 2019 : 168-181) ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการขาดความตระหนักเป็นสำคัญ จากรายงานสำรวจขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติเมื่อปี 2557 พบว่า มูลค่าการนำเข้ายาฆ่าแมลงของประเทศไทยอยู่ที่สองหมื่นล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2556 ถึงกว่าห้าพันล้านบาท (เพิ่มขึ้นถึง 25%) จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้เกิดความพยายามในการหาทางเลือกที่คำนึงถึงทั้งสุขภาพของผู้บริโภคและรักษาสมดุลธรรมชาติ ประชาชนทุกระดับมีความปลอดภัยและสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

และระบบนิเวศ และมีการรณรงค์ให้หันมาใช้สารจุลินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี และเพื่อลดต้นทุนในการผลิต การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรืองเข้าสู่มาตรฐานอินทรีย์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจะทำให้ได้เกษตรกรต้นแบบที่สามารถใช้เป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ได้ และจะทำให้ชุมชนมีการใช้ทรัพยากรปลอดสารพิษ เน้นอินทรีย์โดยรวมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดังนั้น คณะนักวิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ อันจะได้มาซึ่งกระบวนการ เทคนิควิธีการที่เป็นเลิศในการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ มีการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์จังหวัดชัยภูมิ มีการรณรงค์ให้หันมาใช้สารจุลินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมีเพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมี การรักษาสอดระบบนิเวศและเพื่อลดต้นทุนในการผลิต รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับดาวเรืองเป็นผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจ สามารถสร้างรายได้สู่ครัวเรือนและชุมชนได้เป็นจำนวนมากต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อให้ความรู้กระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อตั้งศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรือง เพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ตามลำดับดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 การตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัย วิเคราะห์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิควิธีการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

1.2 ตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์สู่ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจแบบยั่งยืนจังหวัดชัยภูมิ โดยเจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาที่ดินร่วมกับทีมวิจัย หมอดิน หมอดินอาสาประจำตำบลและหมู่บ้าน ประชุมร่วมกันในแต่ละตำบล ชี้แจงการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร อำเภอละ 1 กลุ่ม กลุ่มละ 30 ราย รวม 3 กลุ่ม และคัดเลือกสถานที่ที่เหมาะสมเป็นที่ตั้งและดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

1.3 ให้กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ อำเภอละ 1 คณะรวม 3 คณะ กำหนดตำแหน่งและบทบาทหน้าที่สมาชิกในแต่ละกลุ่ม

1.4 การตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำเสนอข้อมูลพื้นฐานและสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มเกษตรกร ขั้นที่สองการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์และการศึกษาดูงานชุมชนที่มีการปลูกดาวเรืองเพื่อการตัดดอกจำหน่ายที่มีการจัดการที่เป็นเลิศและการศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ต้นแบบ สำหรับเป็นข้อมูลในกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และขั้นที่สาม การสะท้อนผลการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์และการศึกษาดูงาน รวมทั้งนำเสนอรูปแบบการตั้งกลุ่มเกษตรกรดาวเรืองอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ ที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม 2) สร้างความรู้ความเข้าใจของการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ การประชุมร่วมกันชี้แจงการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 ครั้ง ตามพื้นที่ ดังนี้ครั้งที่ 1 ณ วัดหนองคูบ้านหนองหญ้าร้างกา ตำบลโพหนอง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ วันที่ 15 พฤศจิกายน 2560 มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นจำนวน 37 คน ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ประธานและตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านเกษตรตำบลที่อยู่ในอำเภอเมือง อำเภอจัตุรัส อำเภอเนินสง่า และอำเภอหนองบัวระเหว และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิครั้งที่ 2 ศาลากลางบ้านหมู่ 7 บ้านกุดโคลน ตำบลโนนสะอาด อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ วันที่ 22 พฤศจิกายน 2560 ผู้เข้าร่วมประชุม

ทั้งสิ้นรวม 25 คนประกอบด้วย เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ประชานและตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรตำบลที่อยู่ในอำเภอภูเขียว อำเภอแก้งคร้อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอคอนสาร และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ครั้งที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ หมู่ 2 ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ วันที่ 6 ธันวาคม 2560 ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นรวม 42 คนประกอบด้วยประกอบด้วย เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ประชานและตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรตำบลที่อยู่ในอำเภอคอนสวรรค์ อำเภอเทพสถิต อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอบ้านเขว้า อาจารย์และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 3. ดำเนินการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ภายหลังการสร้างความรู้ความเข้าใจของการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ โดยสมาชิกกลุ่มฯ จัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบและสถานที่ในการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ในแต่ละอำเภอ เป้าหมาย กำหนดสถานที่ตั้งกลุ่มกลุ่มแต่ละอำเภอ ดังนี้ อำเภอเมือง ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 บ้านหนองหญ้าร้างกา ตำบลโพหนอง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ อำเภอภูเขียว ณ ศาลากลางบ้านหมู่ 7 บ้านกุดโคลนตำบลโนนสะอาด อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อำเภอคอนสวรรค์ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิหมู่ 2 ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

4. การศึกษาดูงานชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ที่มีการจัดการที่เป็นเลิศ และการศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ต้นแบบ สำหรับเป็นข้อมูลในกลุ่มกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ณ ร้านดาวเรืองโคราช ถนน วนปรังค์ บ้านดง อำเภอเมืองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และไร่ดาวเรืองของคุณสุภิญญา ไชมัน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 5. ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการประชุมชี้แจงการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิของแต่ละอำเอรวม 3 ครั้ง โดยผู้วิจัยและคณะผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ต้นแบบ โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็น

ผลการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึกรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดูงานชุมชนเกษตรอินทรีย์ต้นแบบและไร่นาโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ

1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีการกำหนดขอบเขต ดังนี้ 1) ประชากร ได้แก่ ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองจังหวัดชัยภูมิพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอกอนสวรรค์ จำนวน 120 ราย 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ อำเภอละ 1 กลุ่มๆละ 30 ราย รวม 3 กลุ่ม ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

1.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัย วิเคราะห์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

2) ผู้วิจัยได้จัดเวทีสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดประเด็นหรือแนวคำถามไว้ล่วงหน้าก่อน และผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้โดยการบันทึกภาคสนามและ ทำการสรุปสาระสำคัญที่ได้ในรูปแบบแผนที่ความคิด (Mind Map) อีกทั้งใช้การถอดความหลังที่สิ้นสุดการสนทนากลุ่ม และการลงพื้นที่ (After Action research, AAR)

3) ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ มุ่งสู่การผลิตผลผลิตทางการเกษตรแบบอินทรีย์ให้เป็นผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ โดยเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ประชุมร่วมกันชี้แจงการตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ของแต่ละอำเภอและคัดเลือกสถานที่เหมาะสมเป็นที่ตั้งและดำเนินกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ 4) ให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ จัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ 5) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

1. การตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ สถานที่ตั้งกลุ่มเครือข่ายแต่ละอำเภอ 3 กลุ่ม คือ อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอกอนสวรรค์ สามารถจำแนกข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองและสามารถจำแนกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตามความพร้อมของการผลิตแบบอินทรีย์ ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตแบบอินทรีย์เต็มรูปแบบ 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยน และ 3) กลุ่มวิสาหกิจ

ชุมชนผู้สนใจปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ 2. การให้ความรู้กระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิและการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์สู่ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจแบบยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพึงพอใจต่อโครงการเฉลี่ยในทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก (4.38 คิดเป็นร้อยละ 87.41) 3. เกิดศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 ศูนย์ ในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 3 ศูนย์ แต่ส่วนใหญ่กลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน 1-2 ปี จึงยังไม่ได้รับตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม แต่เมื่อผ่านระยะดังกล่าวแล้วคาดว่าจะมีโอกาสต่อไปจะมีการตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (PGS)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ให้เป็นผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ เกิดกลุ่มกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ภายหลังการสร้างความรู้ความเข้าใจของการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ โดยสมาชิกกลุ่มฯ จัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบและสถานที่ในการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ในแต่ละอำเภอ เป้าหมาย สามารถจำแนกข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก ชนิดของพืช พื้นที่การปลูกของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ สามารถจำแนกได้เป็น 7 กลุ่ม และสามารถจำแนกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตามความพร้อมของการผลิตแบบอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Busara Limnirankun, Phruek Yipmantasiri (2011 : 23) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อและคุณค่าในระบบการผลิตข้าวอินทรีย์มีการใช้กลยุทธ์ด้านคุณค่าด้วยการให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนมุมมองในเรื่องของระบบคุณค่าของคนเป็นสำคัญด้วยว่า มิติด้านคุณค่าสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนได้มากกว่า มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคมและมิติด้านกายภาพ และชีวภาพ และดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการประชุมชี้แจง

การตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิของ แต่ละอำเภอ รวม 3 ครั้งกระบวนการผลิตของกลุ่มกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีจำนวนสมาชิกของกลุ่มนั้นมีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นกลุ่มเป็นอย่างดี ดังแนวคิดของ Wira Phak-uthai et al., (2009 : 4) ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนากลุ่มควรรวมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละไม่ต่ำกว่า 20 ราย โดยกลุ่มแรกจะไม่มีการใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนของการผลิต ส่วนการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตส่วนใหญ่ยังไม่มีจัดการ เนื่องจากผลผลิตจะขายในรูปของพืชวัตถุดิบเกือบทั้งหมดยังไม่มีนำไปแปรรูป ส่วนกลุ่มที่สองจะพยายามลดการใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนของการผลิตเนื่องจากเกษตรกรบางรายอยู่ในระหว่างกระบวนการผลิตใช้สารอินทรีย์ทดแทน เนื่องจากเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการใช้สารเคมีมากและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้จริง อีกทั้งยังสามารถผลิตได้เองด้วยกระบวนการที่ไม่ซับซ้อน สำหรับกลุ่มที่สามมีการใช้สารอินทรีย์ทดแทนมากขึ้น แต่เนื่องด้วยภาระการผลิตมีมากจึงไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง จึงยังไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นเท่าไร ดังนั้น จึงให้ข้อสังเกตว่า การพัฒนากลุ่มจะเกิดผลลัพธ์ที่น่าพอใจได้นั้น ควรต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ที่ต้องการเห็นผลสำเร็จของผู้อื่น หรือที่เรียกว่าเกษตรกรต้นแบบก่อน แล้วจึงจะกระทำตาม จากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Busara Limnirankun and Phruet Yipmantasiri (2011 : 24) ที่ศึกษาในวัดกรรมทางเกษตรที่สนับสนุนระบบผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยภาคเหนือ พบว่า เกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์เป็นเกษตรกรรายย่อย ในพื้นที่ราบลุ่ม ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 1-10 ปีในการปรับเปลี่ยนเป็นระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ ส่วนใหญ่พบว่า ผลผลิตข้าวลดลง ร้อยละ 20-30 ระยะปรับเปลี่ยนใน 3 ปีแรก แต่ถูกชดเชยด้วยราคาที่สูงขึ้น และแรงจูงใจด้านราคาเป็นแรงขับเคลื่อนหลักที่ทำให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนสู่เกษตรอินทรีย์ มีนวัตกรรมในการลดต้นทุนการผลิต เช่น การผลิตข้าวนาหยอด การคัดเลือกพันธุ์เอง การจัดการวัชพืชโดยใช้การควบคุมระดับน้ำ การจัดการศัตรูพืชโดยการใช้น้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น

2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตรให้กับสมาชิกกลุ่ม ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิตดาวเรืองอย่างง่ายด้วยวิธีการที่ปลอดภัย วิธีการดูแลรักษาให้ดาวเรืองเจริญเติบโตงอกงาม และการขยายพันธุ์ดาวเรืองด้วยวิธีการปลูกใช้ต้นกล้าย้ายปลูกลงในแปลงปลูกได้อย่างเหมาะสมในแต่ละชนิด ซึ่งสามารถ

นำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถนำไปขยายผลออกไปจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวได้ ชุดความรู้ที่กลุ่มเกษตรกร สามารถนำไปใช้ได้โดยตรงคือ ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมดิน ต้นทุนการผลิต การขยายพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา แต่ความรู้ด้านการแปรรูป การสร้างบรรจุภัณฑ์ การขนส่งผลผลิตและการจัดจำหน่ายต้องมีการประยุกต์เพื่อนำไปใช้ให้เหมาะกับเกษตรกรในแต่ละรายและแต่ละกลุ่ม ต่อไปเนื่องจากความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ที่ต้องใช้ประสบการณ์และการบูรณาการจากหลายส่วนประกอบกัน โดยกำหนดแนวทางแก้ไขเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อโครงการเฉลี่ยในทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก (4.38 คิดเป็นร้อยละ 87.41) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจและปรับทัศนคติของเกษตรกรให้สนใจเข้ามาร่วมกลุ่มเพื่อเรียนรู้กระบวนการแบบเกษตรอินทรีย์มากขึ้นและมีความตระหนักในเรื่องการดูแลสุขภาพ เนื่องจากการเข้ามาร่วมกิจกรรมกับโครงการวิจัยทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมทั้งในด้านการผลิต กระบวนการเข้าสู่มาตรฐานอินทรีย์และกระบวนการทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การเลือกชนิดและวิธีการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ มุ่งเฉพาะแต่การประเมินประสิทธิภาพต่อพืชหลักที่ปลูก โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการเกษตรหรือนิเวศการเกษตร แต่สำหรับเกษตรกรอินทรีย์ซึ่งเป็นการเกษตรแบบองค์รวมจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาดและการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของฟาร์ม ดังนั้นเกษตรกรอินทรีย์จะประสบความสำเร็จได้ เกษตรกรจำเป็นต้องเรียนรู้กลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จึงปฏิเสธการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี เนื่องจากสารเคมีการเกษตรเหล่านี้มีผลกระทบต่อกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ นอกเหนือจากการปฏิเสธการใช้สารเคมีการเกษตรแล้วเกษตรกรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของวงจรของธาตุอาหาร การประหยัดพลังงานการอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตรและการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งถือได้ว่าเกษตรกรอินทรีย์เป็นการบริหารจัดการฟาร์มเชิงบวก (Positive Management) การจัดการเชิงบวกทำให้เกษตรกรอินทรีย์แตกต่างอย่างสำคัญ จากการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีแบบปล่อยปะละเลยหรือเกษตร

ปลอดภัยและเกษตรกรไร้สารพิษที่เพียงพอในบ้านเรามานานหลายปี เนื่องจากเกษตรกรอินทรีย์เป็นการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการทำฟาร์มเชิงสร้างสรรค์การดำเนินการวิจัยและอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้จึงสอดคล้องกับหลักการเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติและความหลากหลายของทางชีวภาพ โดยมีการจัดระบบจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนต่าง ๆ เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้พืชสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเองรวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ ตลอดจนไม่ใช้พืช สัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรม หลักการสำคัญ 4 ข้อของเกษตรอินทรีย์ คือ สุขภาพนิเวศวิทยา ความเป็นธรรม และการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yongyuth Srikwan (2012 : 2) ได้ศึกษาการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และการบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ วัตถุประสงค์การวิจัย 1) ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยกระบวนการบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน และ 2) ศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยกระบวนการบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานให้แก่เกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยทากับกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการรับการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ด้วย กระบวนการบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน จำนวน 51 คน/ครัวเรือน ซึ่งเป็นเกษตรกรในตำบลต่างๆ 12 ตำบล โดยเข้ารับการส่งเสริมทำเกษตรอินทรีย์และรับกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานเกี่ยวกับดิน พันธุ์พืช พัฒนาการของพืช ระบบนิเวศน์ในแปลงปลูก พืช ปุ๋ย สัตว์ศัตรูข้าวแมลงศัตรูพืช โรคพืชและการกำจัดวัชพืชน้ำและสารเคมี รวมทั้งกำหนดให้เกษตรกรทดลองทำการผลิตเกษตรอินทรีย์ในแปลงปลูกของตนเอง ทั้งที่มีอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว หรือเพิ่งเริ่มผลิตใหม่พร้อมๆ กับการรับการส่งเสริมทำการประเมินความรู้จากการส่งเสริมและเปรียบเทียบพฤติกรรมทางการเกษตรระหว่างก่อนกับหลังรับการส่งเสริม พบว่า 1) หลังรับการส่งเสริมเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารศัตรูพืชโดยวิธี ผสมผสานแตกต่างจากก่อนรับการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ หลังรับการส่งเสริมมีความรู้ความเข้าใจสูงกว่าพฤติกรรมทำการเกษตรของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการประเมินพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรงดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี

และหันไปใช้วิธีอื่น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของระบบเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ต้องการให้ใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี 2) เกษตรกรประสบปัญหาสำคัญเรื่องการขาดเงิน ทุนหมุนเวียนสำหรับการเกษตรและปัญหาเงินไม่เหลือออมทั้งก่อนและหลังรับการส่งเสริมแต่แนวโน้มของปัญหาลดลง เนื่องมาจากรายจ่ายการซื้อปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภาพสำหรับการเกษตรอินทรีย์จะลดต่ำลงในระยะยาว เพราะเกษตรกรผลิตขึ้นมาใช้เอง แม้ว่าเกษตรกรจะใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีแต่ในช่วงระหว่างรับการส่งเสริมเกษตรกรประสบปัญหาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การลดและงดใช้เนื่องจากความเคยชินและพื้นที่เกษตรกรรมข้างเคียงยังไม่ลดหรืองดใช้และปัญหาลดลงหลังรับการส่งเสริม คือ ผลผลิตยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 3. เกิดศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์สู่ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจของชุมชนแบบยั่งยืน จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 ศูนย์ ในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 ศูนย์ ดังนี้ 1) ศูนย์อำเภอเมือง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 73/3 หมู่ 6 บ้านชีลองใต้ ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีนายศักดิ์ชาย พิเศษฤทธิ์ เป็นประธานศูนย์ 2) ศูนย์อำเภอกอนสวรรค์ ตั้งอยู่เลขที่ 167 หมู่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36000 มี นายอมรรตน์ กล้าประจักษ์ เป็นประธานศูนย์ 3) ศูนย์อำเภอภูเขียว ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 2 หมู่ 7 บ้านกุดโคกลน ตำบลโคกสะอาด อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ นางกนกกรัตน์ กรงกลาง เป็นประธานศูนย์ การจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบและชุมชนร่วมกับนักส่งเสริมการเกษตรซึ่งเป็นกลไกส่งเสริมการเกษตรในการบูรณาการวิชาการ ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานกับเกษตรกรในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรมการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในศูนย์ มีหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจน ซึ่งเกษตรกรในชุมชนสามารถเข้ารับการเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรและแผนที่กำหนด สำหรับวิธีการเรียนรู้ เน้นหลักการเรียนรู้จากของจริงในฐานเรียนรู้ต่างๆ และลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันในแปลงเรียนรู้ มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ และฐานเรียนรู้กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีการดำเนินการพัฒนากระบวนการผลิตทางการเกษตรแบบองค์รวม เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติเชิงบวก กลุ่มกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ให้ความสนใจเข้าร่วมกลุ่ม เนื่องจากการเข้ามาร่วมกิจกรรมกับโครงการวิจัยทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมทั้งในด้านการผลิต กระบวนการเข้าสู่มาตรฐานอินทรีย์และกระบวนการทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น มีการจัดตั้งศูนย์รับรอง

มาตรฐานแปลงเกษตรแบบอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ แต่ส่วนใหญ่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน 1-2 ปี จึงยังไม่ได้รับตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม แต่เมื่อผ่านระยะดังกล่าวแล้วคาดว่าจะมีโอกาสต่อไปจะมีการตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (PGS) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yongyuth Srikwan (2012 : 2) ที่วิจัยพบว่า แม้ว่าเกษตรกรจะใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีในช่วงระหว่างรับการส่งเสริมเกษตรกรประสบปัญหาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดและงดใช้เนื่องจากความเคยชินและพื้นที่เกษตรกรรมข้างเคียงยังไม่ลดหรืองดใช้และปัญหาภายหลังรับการส่งเสริม คือ ผลผลิตยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ควรเข้ามาหนุนเสริมให้ความรู้และพัฒนากระบวนการเกษตรแบบอินทรีย์ของเกษตรกรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้เพื่อให้กระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ของเกษตรกรได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

2) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ควรให้ความรู้สนับสนุน และส่งเสริมให้เกษตรกรใช้สารอินทรีย์ ทดแทนการใช้สารเคมีในการผลิตให้มากขึ้น

3) สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และการค้าภายในจังหวัดชัยภูมิ ควรบูรณาการการทำงานร่วมกันและควรมีนโยบายและจัดทำยุทธศาสตร์ ในการส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตแบบอินทรีย์ทุกชนิดให้แก่กลุ่มเกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรม 4) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ต้องมีการขับเคลื่อนศูนย์รับรองมาตรฐานแปลงเกษตรแบบอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ให้สามารถบริหารจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบ และได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับสากลให้กับเกษตรกรต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1) ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการสร้างเสริมศักยภาพกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิให้ประสบความสำเร็จในการบริหารกลุ่มอย่างยั่งยืน

- 2) ควรมีการศึกษาผลการฝึกอบรมของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต่อสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติตามหลักเกษตรอินทรีย์
- 3) ควรมีการจัดการความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ เรื่อง ระบบการรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

องค์ความรู้ใหม่

1. ได้กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ เป็นผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ
2. ได้ฐานข้อมูลเกี่ยวกับชนิดของพืช พื้นที่การปลูก ผลิตภัณฑ์และสินค้าของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิที่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์
3. ได้ศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารและเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ มีกระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถผลิตและสร้างผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจของชุมชนแบบยั่งยืนได้

References

- Busara Limnirankun and Phruek Yipmantasiri (2011). *Agricultural innovations supporting the organic rice production system of smallholder farmers in northern Thailand*. Chiang Mai: Faculty of Agriculture. Chiang Mai University.
- Inturaporn Mongkhonkhajornkitti. (2562). The Development a Potential and Production System of Network Community Enterprise for Organic Way of Chaiyaphum. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus*, 16(2), 168-181.
- Thai Organic Agriculture Foundation (MGR). (2016). *Organic Farming Certification Manual (PSC)*. Bangkok : Limited edition.
- Wira Phak-uthai et al,. (2009). The expansion and development of the supply chain management system. Kasetsart Sathorn and Chatuchak District Chaiyaphum Province. Bangkok : Thailand Research Fund.
- Yongyuth Srikwan.(2012). *Organic farming promotion and integrated pest management*. Chiang Mai : Maejo University.